

Domači Prijatelj.

==== Vydov mesečník. ====

letnik I.

V Prazi, 1. junija 1904.

Štev. 3.

GOLAR:

IZ BOSANSKEGA PERIVOJA.

Dragemu so se oči skalile,
temne, jezne so kot hudournik —
Oj, zakaj si se razsrdil name,
le pogledala sem drugega,
a ga nisem, dragi, zaželela,
zaželela, niti zahotela,

niti v sreč, niti v mislih tihih.
Solnce moje, več se mi ne jezi,
k tebi plavajo poljubi moji,
sem poslala jih na ustne tvoje,
v sladki kelih žejnega mi srca.

BORISOV: *Fr. Ljermiška*

UGASNIL JE NEMIRNI DAN . . .

Ugasnil je nemirni dan,
zasvetil zvezd nebroj:
nad mestom vsem, po mestu vsem
je legel tih pokoj.

Nad mano le se sklonil ni
brezskrbni zlati sen:
na polje tiho pod nebo
hitim iz mesta ven . . .

Tam duša moja je doma,
kjer vlada božji mir,
kjer skozi tiho, črno noč
lahno hiti Zefir.

Pokojno zvezde sijejo
dol na temno ravan,
in pokoj v dušo lijejo,
ko gre za gore dan . . .

IVAN LAH:

SPOMIN.

Ko je zopet prišla pomlad, so zazeleneli gozdi okoli mesta in po travi so se budile cvetlice. Pometač Glavka je pometal po sprehajališčih. Celo zimo je delal gaz po cestah in ljudij ni bilo mnogo iz mesta, grelji so se doma pri gorkih pečeh. Par starih parov in neki star profesor, ki so posebno skrbeli za svoje zdravje, so prihajali na vzprehod tudi po zimi vsak dan, ob istem času, po isti poti. Razveselil se je Glavka pomladi, kajti lepa je in prijazna. Mrzlo je bilo v zimi in čutil je starost in težo svojih let. Mrtvo je bilo po gozdu, senice in ščinkovci so tožili po drevju, vrane so kričale po gozdu. Veve- rice so včasih prišle k poti in se boječe ozirale na vse strani. Opazoval je starec to sredi snega in mislil na pomlad. In ko je prišla, mu je prijetno in kot bi se bila duša omladila, si je mislil. Omladi se človek s naravo vred. Cel dan je bil v gozdu, vsak dan je bilo več vzprehajalcev. Popravljaj je zapuščena pota in pometal po peščenih stezah. Staro drevje se je po zimi polomilo in kosi vej so ležali po potih. Kar je staro, je zanič, si je mislil Glavka in se oziral po pomladi. Očistiti gospodi pota, si je mislil, in lepo vse popraviti, pa bo prijetno. Zapeli so ptiči po gozdih, zelenje se je pokazalo, nov veter je zavel, pomladansko solnce je prevzelo naravo. In Glavka se je razveselil v tem. In pometal je pota, da bi bili gozdi še lepši, da bi bila pomlad v njih krasnejša.

Po poti je prišla Nanda in se ustavila. Bila je kot beračica, košek je imela na rokah in pobirala je vanj suhe veje. Vedno je bila skoraj v gozdu, po letu je nabirala cvetlice, v jeseni kostanj, po zimi pa suhe veje . . . Sedla je na klop blizu Glavke in težko je dihala.

„Dober dan“, je rekla Nanda.

„Bog ga daj“, je rekel Glavka ter pometal dalje . . .

„Malo sem nabrala za kurjavo“, je rekla Nanda.

„Jaz pa pometam“, je rekel Glavka.

Vedno je bila Nanda v gozdu in Glavki je bilo to neprijetno, za to ni govoril z njo. Hotela je imeti vse take prisvojene pravice, da je smela pobirati po gozdu in v jeseni se je prepirala z otroki, ki so pobirali kostanj. In on ni mogel, da bi se bil razjezil nad njo in jo odpravil iz gozda . . .

Ozrl se je Glavka in videl Nando; sedela je mirno in gledala v gozd, kot da ga vidi prvič. Kaj neki gleda, je pomislil Glavka, kot bi se bila zamaknila, menda vendar ne občuduje gozd, kot gospoda. Gledal je na Nando, ko je tako sedala.

Vse je še isto: isti obraz, lep, prijazen, iste oči . . .

Las ni več istih in kaj so vse odnesla leta . . .

Pomlad, pomlad . . . Kaka je bila ta Nanda! . . . Naslonil se je Glavka na metlo, gledal je v mladi gozd, v zelenje po drevju in se spomnil . . .

Skoraj vselej se je spomnil, kadar jo je videl. Bil je v tem njegovo življenje, ti spomini.

Stanovali so v jedni hiši za vodo skupaj na dvorišču, rastle so skupaj in se igrali na dvorišču. Nanda je bila najstarejša: najbolj je znala biti žogo, kamenčkati je znala najbolje, vse, kar je hotela, tako je moralo biti na dvorišču. On je bil par let mlajši. In rastle so tako in odrastle so igram. V šolo so hodili in se učili skupaj, ter se bahali, kdo več zna. In zopet je bila Nanda prva, bila je v višjih razredih in je več znala, kot drugi. Ponosna je bila na to in je naredila „šolo“ na dvorišču. Sedeli so na klopicah in ona je bila učiteljica. Izpraševala je take stvari, kar je sama slišala v šoli, skoro nobeden ni tistega znal in kaznovala jih je s palico po roki. Tudi Glavka ni znal vsega in ga je kaznovala s palico po roki. Pa tudi to je minilo, odrastle so in razgubili so se, drugi manjši otroci so napolnili dvorišče in si igrali. Nanda je ostala doma in hodila je lepo oblečena po mestu; tudi Glavka je ostal tako. Ni si mogel misliti, da bi kam šel, ko je Nanda še zmiraj v hiši. Če bi pa Nanda odšla po svetu, se mu je zdelo, bi tudi on šel in ne bi mogel ostati v tej hiši. To so bila tista leta, mlada, lepa, neverjetna in lahkomiselna, kajti nihče ni mislil na bodočnost. Na ograji za vodo je posedal Glavka vsak večer in kadil cigarete. Denar je zaslužil s tem, da je včasih čakal na postaji in komu kaj nesel. Zdelo se mu je, da je to nič, a delati se ni hotelo. Zvečer so prišli znanci na ograjo ob vodi in so govorili in bili so srečni in zadovoljni. Včasih je prišla Nanda mimo in jih ni pogledala. Nekdaj so se bili igrali skupaj in zdaj jih ni več pogledala. Ponosna je bila in gledala je v drugo stran, če je morala mimo. Včasih sta se sešla na sredi dvorišča, in Glavka je čutil, da nerada govori ž njim, kot da nima kaj govoriti, kot da ji je on prenizek in vendar so se igrali skupaj. A njemu se je tako hotelo govoriti ž njo, gledati jo, da si ni mogel misliti, kako bi bilo, ko bi je ne videl vsak dan. Nekoč jo je srečal na ulici. Ni bil lepo oblečen in zavoj je nesel. Srečal je Nando in videl jo je od daleč in tudi ona ga je videla. Zavila je v drugo ulico, da bi ga ne srečala. Nekaj ga je takrat zbolelo pri srcu.

Čuden je bil nekaj dnij in pil je v neki kleti. Stari pijanci so bili notri in pili žganje.

Obraze so imeli modre in rdeče nosove, oči zatele in rdeče in ustnice suhe kot sežgane. Pili so v zaduhli kleti in bili so, kot da niso ljudje. Zašel je Glavka tja in zapil vse ter zastavil očetovo uro, da je mogel še piti. Gledal je tiste plavo rdeče obraze in pil z njimi. Vse je bilo zaradi nje. Začutil je, da ni nič, in zagledal je nekal groznega, ko se je spomnil tistih obrazov v kleti, ko so vlivali žganje.

Leta so pretekla in, kar so imela prinesiti, niso prinesla. Nanda pa je hodila po mestu v lepih oblekah in, toliko da ga je pogledala, kadar sta se kje srečala. Ni se rad srečal z njo. Oblečen je bil slabo, zanemarjeno, ona pa je bila kot imenitna dama. Včasih je slišal svoje nekdanje tovariše, ko so zvečer počivali po delu za vodo na ograji in govorili o nji, o Nandi. Govorili so zasmehujoče, z nelepimi besedami, in pripovedovali grde reči. Težko mu je bilo slušati to, branil jo je nekoč in vsi so se mu zasmejali. Mislil je, da govore iz sovraštva, ker jih Nanda ne pogleda, pa so govorili kot resnico. Takrat je začel misliti. Dobil je službo pometača. Slaba in neprijetna služba je bila spočetka.

Sram ga je bilo, ko so ga videli drugi. Najbolj zaničevana služba, služba za postopače, in vendar služba in pošten zaslužek, kot ga zasluži človek s trudom dela, ta tako, ta tako. In privadil se je; pometal je po gozdih in vživil se je v to gozdno življenje in zdelo se mu je, da bi ne hotel biti kaj drugega. Pomlad, poletje, jesen, zima, vse to se je vrstilo v gozdu z vsemi svojimi lepotami in posebnostmi . . .

In živel je v tem in bil srečen, bolj, kot takrat ko je sedel na ograji za vodo . . . Nande ni pozabil.

Prišla je včasih mimo na sprehod in sram jo je bilo, če jo je pozdravil, njemu pa je bilo takrat težko in rajše je videl, da je ni bilo tja na sprehod. Včasih je šla z gospodi. Smejala se je veselo, šla sta držeč se za roko in gospodje so se ji klanjali. Umaknil se je takrat in rajše bi bil videl, da ni bilo nje tja na sprehod. V tem so sbežala leta, kot takrat v mladosti in še hitreje. Nanda je ostala sama in gospodov ni bilo več okoli nje.

Nekoč je bila pomlad, lepa in prijazna. Lepo je bil oblečen Glavka na nedeljski večer in sedel je na dvorišču. Otroci so se igrali na dvorišču in spomini so se budili. Nanda je prišla domov. Utrujena je bila od hoje in sedla na stol poleg njega. Bila je kot otožna in ni govorila nič. Dolgo let že nista bila tako skupaj in ta leta so ležala med njima in skrivala v sebi tajnosti in kot zid so bila ta leta med njima. Mesec je plaval nad mestom in noč je bila sanjava. Slonela je Nanda na stolu in se zagledala v mesec.

„Glavka še veš, kako smo se igrali?“

„Da“, odgovoril je on, „in leta so minila“.

„Da, minila“, je ponovila zamišljeno. To so bila tista leta s tajnostmi, kot stena, močna in visoka. Pomlad je bila in kot da se vse povrača v nji. In vendar se ni vrnilo kar je bilo. Samo spomin je prišel, neprijazen in pust. Spomnil se je, da jo je bilo sram, ko jo je pozdravil, da se mu je izognila na ulici in z gospodi je šla. Neprijetno mu je postalo, kot je neprijetno v oskrnjenem svetišču. Vstal je in hotel oditi. Spomnil se je, kako je včasih sanjal. Službo bi imel, oženil bi se in vzel Nando. Dobra bi bila in sreča bi bila z njo . . . Pa je prišlo tako, da se mu je

zdelo ta misel velika neumnost. Prezrla ga je takoj, ko je začela hoditi v lepi obleki po mestu, in z drugimi je rajše hodila kot ž njim. Zato je hotel oditi od nje.

„Kam greš?“ je vprašala, kot da hoče nekaj s tem reči.

„Domov“, odgovoril je in šel . . .

Drugi dan je izginila Nanda in je ni bilo več nazaj . . . Ni je bilo niti na sprehajališčih niti v mestu . . .

Prišla je na stara leta v mesto nazaj. Skoraj nihče je ni več poznal, dolgo je bilo od tačas. Prišla je spomladi v gozd in Glavka jo je spoznal. Ni govoril od prejšnjih dnij; bilo je vse kot pozabljeno. Hodila je potem mnogo po gozdu in včasih je bila kot zmešana. Posedala je po klopeh in si igrala z rožami. Z Glavko je rada govorila in vedno je bilo tako, kot da mu ima povedati veliko skrivnost.

In ko je zopet zazelenala pomlad, je prišla v gozd po drva.

„Pomlad je tu“, je mislil Glavka, „in življenja ni več nazaj ko si star. Gozd pa tako lepo zeleni.“

Pogledal je Glavka zopet na Nando. „No“, pomisli starec, „kaj človek vse ne sanja! Ljubiti se, vzeti se, živeti! Pa pride starost in je vse preč. Kaka je zdaj Nanda, še pogledal bi je ne, če bi se pri tem ne spomnil na nekdanje lepe čase. Živi se in se pretrpi vse, starost pride in za njo smrt, pa naj je bilo tako ali tako . . . Umiri se človek in zdi se mu neumno, kar je nekaj mislil.“

Nanda je vstala in šla je počasi mimo njega. Pogledala ga je kot tačas tisti večer, ko je prišla na dvorišče trudna domov in se čez toliko let vsedla poleg njega. Pomlad je bila takrat, kot je danes. Vsega se spomni. Oči so še tiste, pa kaj bi? . . . Minilo je in šlo je mimo in ni bilo moči ostaviti pri sebi in obdržati, čeprav se mu je zdelo, da je to sreča bila . . .

Nanda je odšla dalje in se ni ozrla. Glavka je gledal za njo. Zdelo se mu je, da se morda spominja, kako je hodila z gospodi, roko v roki, po teh potih, po mladem gozdu in kot da išče zdaj tu sledove tistih dnij, tistih večerov. In povsod so sami spomini, kot da ni bilo nikdar. A bilo je: hodila je in prezirala njega pometaća. Vresničila je svoje sanje, bila je kot imenitna dama in za njo so hodili. On pa je sanjal svoje . . .

In danes je slajši njegov spomin, in s pomladjo je vedno nekaj mladega v duši . . .

„Sreče si nismo ustvarili in je nismo imeli“ pomisli Glavka in pometa dalje. Ostale pa so sanje o vsem in lepi spomini. Pri njej pa je menda kot v pusti jeseni, kajti minilo je, kar je bilo. In spomin je podoben kesu in ni prijeten. On pa se posmeje svojim sanjam, ko se jih spomni sredi mladega, bledezelenelega gozda.

Mnogo ljudij pride zvečer po gladkih cestah, po ozkib stezah. Mladi so in sanjajo. Po dva in dva gredo in kdo ve, kaj šepetajo. Morda mislijo na bodočnost in govore o tem. Lepi večeri so

in ptiči pojo. Gozd, kot da sanja. Kako bi človek ne sanjal, ko je mlad. Saj se še njemu vzbude sanje, kako bi bilo, ko bi bilo, kar ni bilo, nekaj otožnega je v tem, pa bi skoraj zapel pomladansko veselo pesem. Pa zakaj ni bilo? Kdo je razdril to srečo? Svet . . .

Glavka stopa po gozdu in premišlja vse to: Nanda, gozd, mladost, mladi pari, sanje, pa si misli:

„Ej, življenje . . .“

VIDA:

TISOČ IN ENA.

Moj ljubček, saj to še ni tisoča noč,
saj potlej pride še ena,
še ena in ne več nobena
za naju ljubezni vroča noč!

In konec ti pravljice takrat povem —
ostala je Šeherezada,
ki princa imela je rada,
tako zapuščena na svetu tem . . .

I. TURGENJEV:

VRABEC.

Vračal sem se po aleji iz lova. Moj pes je bežal pred menoj. Naglo se je zastavil in se tiho in oprezno kral naprej, kakor da zasleduje zver.

Pogledal sem po potu in zagledal mladega vrabca z žoltim kljunom in z mahom na glavi. Izpadel je iz gnezda — veter je majal veje — čepel je nepremično na potu in žalostno razprostrl krila, ki so mu jedva naraščala.

Moj pes se je počasi plazil proti njemu, ko se je stari, črno-prsi vrabec, kakor kamen spustil iz drevesa pred psa — in ves razčeperjen in ražcukan z obupanim in žalostnim piskotem poskočil dvakrat proti zobati, široko odprti njegovi pasti.

Začel je s seboj samim braniti in braniti svoje mlado . . ., ali celo malo telesce je trepetalo od groze, glasec mu je ohripavil, umiral, žrtvoval se je.

Kakor ogromna pošast se mu je zdel pes! In vendar ni mogel ostati na svoji visoki varni vejici . . . Sila, silnejša od njegove lastne volje ga je vrgla doli.

Moj Tresar se je vstavil, odstopil . . . Gotovo je tudi on to silo poznal.

Poklical sem iznenadenega psa hitro nazaj — in s spoštovanjem sem odšel.

Da; ne smeajte se! Spoštovanje me je prevzelo k oni mali, junaški ptici, k njeni požrtvovalni ljubezni.

Ljubezen, sem si mislil, je močnejša od smrti in strahu pred smrtjo. Samo ž njo, samo z ljubeznijo se hrani in krepi življenje.

VEKOSLAV ŠPINDLER:

EDINI ON . . .

Ej biva v svetu našem sreča jasna,
ki pesem je nobena ne pozna,
in srce, ki jo kdaj je občutilo,
radosti rajski se uda.

A biva tudi bol tak neizmerna,
ki trga dušo, jo v obup podi,
in solza je nijedna ne oznanja,
globoko v srcu skrita ždi.

In kdor občutil v svojem je življenju
i sreče slast i grenko bol — zares,
edini on zna, kaj je človečanstvo,
in tuj mu je življenja kes.

JOSIP KNAFLIČ:

KOČA ZA MOČVIRJEM.

Nekega jesenskega dne sva napravila z gospodom Zelenkom, čigar gost sem bil, lov na kljunače. Dan je bil oblačen in ves izboren, plen obilen, toda konec je bil slab: huda nevihta naju je zajela, ko sva se nahajala, oddaljena par ur od gospoda Zelenka graščine, na širokem močvirju, in nama je onemogočila vrnitev.

Edini kraj, ki nama je mogel dati zavetje, je bila kočica lovca Tomaža, najinega spremljevalca in vodnika: v majhni daljavi pred nami je čepela pod strmo goro, preko katere so se valili pošastni oblaki; ali stala je onostran močvirja, in pot tam-čez je bil silno nevaren! Vendar sva ga nastopila, zaupajoč izkušnosti lovca Tomaža; v urnem teku smo hiteli čez močvirje, kakor hitro so nam dopuščala tla, ki so se razmikala pod nogami, in kakor hitro sta dovoljevala to besni vihar in težko truplo gospoda Zelenka — in srečno, četudi premočeni do kože, smo dosegli kočico.

Lovec Tomaž je bil v službi gospoda Zelenka in je bil silno temen človek. Govoril je samo, če je bil vprašan, kratko in neprijazno, in nikoli ni pogledal v oči; trd, grd, mrak je ležal na njegovem bronastem obrazu, obrobljenem od divje brade. Tudi sem opazil med lovom, da so zadobile njegove poteze, kadar je streljal, nek razljučen izraz, in zdelo se je, kakor da z nekakim zagrizenim gnevom ubija divjad. Moževa cela prikazen ni bila ustvarjena, da bi zbujala simpatijo ali zaupanje — in jaz sem izrazil kaj kmalu o njem nasproti gospodu Zelenku svoje mnenje, ki je bilo vse preje nego dobro. Toda gospod Zelenko mi je v moje nemalo začudenje razodel, da ta lovec Tomaž ni ne potuhnen ne hudoben, marveč da je nesrečen človek! Predlanskim da je po nesrečnem slučaju ustrelil svojo ženo, ko je bil poročen z njo šele štiri leta. Vsled tega se je njegova duša zatemnila in

zaklenila. Ali gospod Zelenko ga je zelo hvalil, kako vesten in vrl logar da je, „pravi strah vseh lovskih in gozdnih tatov“, in kakor mi je omenil, ga je tudi dobro plačeval.

Mračna in pusta kakor Tomaž je izgledala tudi njegova koč. Bila je vsa lesena in vsa črna in grda od starosti in zapuščenosti — črna in grda kot močvirje, ki se je razprostiralo pred njo, pusta in žalostna kakor vsa njena turobna, osamela okolica. Niti najlepši solnčni čas ni moglo biti prijazno tukaj, kaj šele takšnega zlega, odurnega dne, ki je privedel mene le-sem!

Ko smo stopili v koč, je bilo notri skoro povsem temno, in le s težavo je bilo razločiti v slabotnem somraku, ki se je še plazil naokoli, posamezne predmete. Na klopi pri ognjišču se je gibalo nekaj — bil je logarjev otrok, ki je sedel tam samcat in tih v temi. Bil je pobič morda šestih let, ali, ah, majhen in slaboten, da se je Bogu smililo! Kakor plamenček se mi je dozdeval, ki nekje plapola v vetru in vsaki hip hoče ugasniti, ali kakor nežna, nežna cvetličica, ki je pognala na mrzlih močvirnih tleh in je brez vse življenske moči. Njegovo šibko, tenko telesce je bilo enako stebelcu bilke, in drobna glavica z bledim, kakor dih rahlim obrazkom je izginjala skoro pod šopom belih las, svetlikajočih liki svilnate niti. Pogladi sem ga za to njegovo čudovito čopko in ga prijazno vprašal nekaj, toda dete me je samo gledalo s temnimi, tajnostno-globokimi očmi, plaho in boječe kakor ptiček in ni dalo glasu od sebe; le njegovo telesce, se je zdelo, da trepeče. Pod stropom pa je kriče frfotala kavka, prestrašena od psov, v žalostni samoti otrokov še žalostnejši tovariš.

„Revše to dete!“ sem rekel gospodu Zelenku.

„Revše brez matere, da,“ je odvrnil in glasno zašklopotal z zobmi.

„Kako pusto je tukaj!“ ozrl sem se po koči.

„Zelo pusto, zelo pusto.“

Gospod Zelenko ni bil razpoložen za razgovore ali razmišljanja: zeblo ga je, bil je moker, izmučen in lačen ter najslabše volje.

No, logar je bil že zanetil v tem na ognjišču močan ogenj, in svetli plameni so razsvetlili koč. Kmalu je bila pripravljena tudi slastna lovska večerja, katere se je udeležilo vse, kar je bilo v tistem trenutku živega v koči, od gospoda Zelenka do psov, cvilečih od glada.

Otroku, ki mu je bilo ime Franek, je podaril gospod Zelenko velik kos rumene pogače, na kateri je glodal počasi in oprezno kakor zajček. A malone vse mu je požrla kavka; sedela je na njegovi rami, in v onomer je sekal dolgi kljun po ročici, ki je držala pogačo — in dete je voljno trpelo, in njegove rosne oči so se vpirale sanjavo nekam v nepoznano daljavo . . .

Po večerji je izvlekel gospod Zelenko iz torbe steklenico slivovke in zavojček cigar: bila sva obsojena, da prebija noč pod streho te puste koč, in veljalo je kako ubiti čas, dokler ne

pride spanec. Torej sva zapušila in se zleknila komodno po prostornem ognjišču. Gospod Zelenko je bil zdaj zopet najboljšje volje: bil je sit, bil je na gorkem, pa užival je mir — in več on ni zahteval od življenja. Zato je imela njegova podoba, ko je ležal tako, hrbet podprt s slamnato blazino, kratki nožici iztegnjeni k ognju, beli roki nežno sklenjeni nad okroglim vampkom, s smočko v ustih in prijaznim smehljajem na rdečih zdravih licih, obsevan od zlatobojnega, tuintam škrlatastega bleska ognja; je imela, pravim, njegova podoba izraz skozinsko srečnega in zadovoljnega človeka, in le žal, da je bil okvir te lepe slike tako klavrn!

Njegovo oko je počivalo na dečku, ki je čepel še vedno na svojem prostoru, tiho in nepremično, skrčen v pritlikav kipec, da je bilo njegovo navzočnost jedva zapaziti; — kavka se je bila umaknila v svojo luknjo nad ognjiščem in je že spala spanje siteda, ki je trdnejše nego spanje pravičnega.

Otrokove oči so bile uprte v očeta.

Ta, lovec Tomaž, je sedel ob nasprotni steni kraj mize, kadeč iz pipe, in nemo strmel v tla. Poltema ga je obdajala.

„Ali se mali še zmeraj straši?“ vpraša zdaj gospod Zelenko.

Logar dvigne glavo in odvrne kratko: „Še zmeraj“.

„Pa zakaj ga ne daš kam drugam, kakor sem ti nasvetoval že? Tukaj se ti dete vse skvari... Glej, kako revno je!“

„Dal sem ga že, k bratu na gorico, pa tu bi bilo kmalu umrlo... Moral sem ga ti vzeti zopet nazaj. Samo tukaj je zanj“.

„Kako more živeti tukaj! Kdo skrbi zanj? Saj tebe je le malo doma... Potlej je vedno čisto samo? Kaj počne cele dni?“

„Tako sedi pa gleda“, reče logar. „Pa kavko ima, žnjo se igra. Nikoli nič ne toži“.

„Dete je bolno. Ti bi moral vzeti kakega človeka v hišo. Kako žensko... za otroke so le ženske“.

„Sem ne mara priti nobena“, de zamolklo logar, in njegov obraz postane teman kakor noč zunaj, ki skoz malo okno zre noter v kočo.

Nagnil sem se na uho gospoda Zelenka in šepetaje vprašal: „Česa se straši otrok?“

„Bil je poleg, ko je oče ustrelil mater“, mi je pojasnil gospod Zelenko v nemškem jeziku, ki ga logar ni umel. „Tukaj v koči se je zgodila nesreča, ravno tam-le pred mizo... in strah onega dogodka je ostal otroku. Smrt materina se v grozopolnih prikaznih vedno zopet odigrava pred njegovo dušo, in povsem strašno je baje, gledati in poslušati v takih trenutkih, kako milo-obupno toži sirota po materi. Otrok boleha na halucinacijah, kakor se pravi, zato je tako sirotno“.

„Spat pojdi, Franek!“ se je razlegnil zdaj trdi, osorni logarjev glas.

Takoj je deček zlezal s klopi. Njegovo ležišče je bilo na nizki skrinji, v kotu poleg široke logarjeve postelje; naredil je križ, lep in pobožen križ, kakor ga uči samo mati, in legel oblečen

kakor je bil, v hlačkah in volnenem jopiču, odensí si s kocom bosí nožici. Bilo je v koči zelo gorko.

Sočutno je gledal za njim gospod Zelenko in zmajal z glavo.

„Da!“ je zdihnil. „Bilo je nekoč lepo in srečno tukaj. Ona je bila zala in vesela žena; zlasti njeni lasje so bili lepi... Kakor o bajkah: dve težki, zlati kiti. Čudoviti lasje! In zelo sta se ljubila... kako veselje sta imela z detetom! Potlej pa taka grozovita nesreča! — Ubogi ljudje, ah...“

Gospod Zelenko je imel solze ginjenja v sivih očescih, a je kljubu temu takoj nato sladko zaspal. Bilo je zdaj tiho v koči. Logar je ždel nepremično, njegova glava je slonela na mizi. Ali je dremal? ali je bil zakopljen v otrple misli? Na tleh so mirno ležali psi, zviti v klobke — vse, se je zdelo, da spi, le zubelj na ognjišču je sičal in prasketal. Zunaj pa je divjala nevihta in butala nalik hrumečemu morju ob trepetajoče stene kože.

Nisem mogel usnuti. Bil sem — ne vem, zakaj — razburjen, in vsakovrstne fantazije so izprehajale mojo dušo. Zdaj sem prisluškal tuljenje vetra, zbujujočemu čudno-tožeč odmev med tihimi stenami, zdaj zopet sem opazoval sence, ki so se vrtele po izbi, in iz katerih so mi stopali nasproti tajnostni liki lovca Tomaža, njegovega deteta in mlade žene z dolgimi, zlatimi lasmi...

Preteklo je tako par ur, in moralo je biti blizu polnoči, ko je izbruhnila nevihta s podvojeno silo — tako močno, kakor da je prišel zdaj konec vsemu. Vsa koča se je tresla in škripala pod silovitim navalom viharja kakor barka, ki jo valovi mečejo semtertja, in pod težko ploho vodnih slapov je ječala streha in omahovala...

In zdajci — o! pretrese grozen pok vso kočo.

Vse se je splašilo iz spanja, in psi so planili lajaje pokoncu.

„Križ božji! ali je tresčilo?“ je zajecal gospod Zelenko, strmeč prestrašen v moj obraz.

Rekel sem: „Meni se zdi, da je vihar polomil vrata zunaj.“

— Po veži je bilo čutiti hud piš, in znotranje duri so klopotale.

Logar je tekal vun...

Med tem ko se je mudil zunaj, pa se je zgodilo v izbi sledeče.

V istem trenutku namreč, ko so umolknilí psi, se je razlegnilo od logarjeve postelje sem žalostno javkanje. Bil je deček, ki je bil zlezal dol s skrinje in ki se je zdaj počasi bližal mizi, obe roki moleč pred-se in oči srepo vpirajoč na neko mesto v tleh, dočim je zmršeni čop njegovih las plapolal v zraku, kakor bi ga privzdigoval veter — in pri tem so plali neprestano preko njegovih ustén vednoisti glasovi. Čudni glasovi so bili to: bolestipolni, tarnajoči in jokavi, so zveneli slično klavrnemu cviljenju mlade živalce. Nikdar še nisva čula takih glasov, ali šli so nama, ki sva strmé in nemo opazovala otroka, skoz mozeg in kosti!

Zdaj je počenil, in videla sva, kako se je doteknila njegova ročica tál, kakor bi za nekaj prišla. In tu je zadrhtel po koči obupno-tožeči klic:

„Mama!“ —

Ta hip se je vrnil logar. Pa jedva je zagledal otroka, je kakor izgubil vso moč. Omahnil je in pokrivši si obličje z rokama, se je zrušil na klop . . .

„Franek!“ je zastokal. „Ne vekaj! Mama spi . . . Bodi priden, Franek.“

Pa „Mama!“ se je izvilo zopet z otrokovih usten, presunljivo in v strahotnem jeku.

„Za božjo voljo —“ je vpil gospod Zelenko, ves razburjen, v težki sapi. „Kaj pomeni to? Kaj ima otrok?“

„Napadlo ga je!“ je ječal logar. „Mater vidi, uh . . .“ Mož je bil ves prevzet od bolečine, in njegov zamolki stok se je združeval z javkanjem otrokovim v kruto harmonijo.

Pa prišlo je še huje. Logarjev pes, star „volk“, čemeren kakor njegov gospodar in nepopisno odurna žival — ta pes se je pričel plaziti zdaj okoli dečka in neprestano vohaje po tleh, kot da tam nekaj čuti, je pričel kakor obseden tuliti! In ne dovolj, sta povzdignila svoja tužna glasova tudi jerebičarja gospoda Zelenka, ta vrla, pametna psa! Bilo je, kakor bi enako otroka strašila tudi te živali zla prikazen, jih tlačila skrivna muka!

In v ta divje-bolestni, pretresljivi akord skupne človeške in živalske tožbe je rjul in žvižgal vihar nalik hudobnemu grohotu nočnih pošastij, drvečih se okrog samotne kočje, in dež se mu je odzival z burnim, glušnim ploskom . . . Strahovit zbor! Strahovit prizor, razsvetljevan od rdečih plamenov kakor od svita mrkih čarovniških bakel!

Ozrl sem se po gospodu Zelenku. Obličje njegovo je bilo smrtnobledo, in glava mu je ležala na zidu kakor mrtva. Od groze je bil nezavesten!

In tedaj sem začutil, kako se je polagoma jela pollaščati tudi mene groza — kako mi je zastala naenkrat vsa kri po žilah in je ledena zona zlezla v moje kosti . . .

Otrpel sem gledal na prizor pred menoj. Na tleh, tik pred mizo, je ležala — natanko sem videl vse! — je ležala mlada žena s čudovito-lepimi zlatimi lasmi; pa bila je mrtva — njene oči so bile zaprte, in iz globoke rane na prsih je kapala črna kri . . . In kraj žene je čepelo dete, njeno malo, revno dete, in božaje z ročico njeno blede lice, je milo klicalo mater; in na njegovi strani je sedel pes in je tulil žalostno . . . Strašno je odmeval detetov klic in tuljenje psa po samotni koči!

In ta strašni, dušo raztrgavajoči glas ni prenehal in hudi prizor ni hotel izginiti — in moja groza je izkipela v blaznost, v besnost, v divjo steklost . . .

In v popadu najhujše zbesnelosti sem planil z ognjišča.

Zgrabil sem otroka, ga potisnil na postelj in vrgel nánj debelo odejo; potem sem odpahnil vrata in sem pse drugega za drugim zbrcal vun.

Na mah je bilo konec cele komedije! Ne otrok ne psi niso dali več glasu od sebe — in o peklenke burke! tudi nevihta je prestala ta hip, kakor razblinjena od čarovniške moči. Dež ni šumel več, le curljanje kapa je bilo čuti.

Pal sem na klop in se globoko oddahnil. Kar je gospod Zelenko težko zdrknil z ognjišča in ne da bi rekel besede, šel naravnost k steni, kjer sta viseli najini puški... Segel je po svoji, ko sem ga prijel za roko:

„Kaj počete?“

„Grem.“ Je rekel s tresočim glasom, in zrl sem v njegov strašno prepadeni obraz. „Ne trenutek nisem več tukaj...“

„Nemogoče, da prideva zdaj čez močvirje!“ sem vzkliknil. „Voda ga je vsega preplavila: utoneva notri kakor miši.“

„Greva skoz hosto.“ Je odvrnil. „Veliko dalje je, ali rajši hodim do jutra, nego da sem tukaj le minuto.“

Moral sem se udati, in šla sva. Sijala je luna.

* * *

Čez leto sem bil zopet gost pri gospodu Zelenku (a to-pot sem prišel v trgatav), in pri priliki sem povprašal tudi po lovcu Tomažu...

„Tomaž?“ je povedal gospod Zelenko. „On živi zdaj sam tam v svoji koči. Tisti njegov otrok je umrl —“

„Hvala Bogu!“ sem vzkliknil.

Gospod Zelenko me je pogledal malce začudeno, potem pa je prikimal: „Da, je res najbolje; vsaj se je dete samo mučilo, sebe in očeta.“ Gospod Zelenko se je zamislil. „Tisto noč lani! Kakšno je bilo! Veste, pol leta potem še sem imel bolne živce. Strašne sanje zmeraj! — Ah, kakšni slabiči smo vendar mi! (Gospod Zelenko je srkal pri tem na časi silno močne starine.) A on, Tomež!... Pri Bahu! ta človek ima železno dušo.“

Jaz sem molčal in tja preko vrhov smrekovega loga, obdajajočega beli gradič z vednozelenim vencem, je iskal moj pogled žalostno kočo za močvirjem.

VEKOSLAV ŠPINDLER:

ZA GORAMI.

Dejali so mi nekoč:
ej za gorami, za daljnimi,
prava sreča tam je doma.

In šel in preiskal sem pol svetá,
a vrnil s spomini se žalnimi
in vrnil se plakajoč...

In vendar dejali so mi nekoč,
da za gorami, za daljnimi,
prava sreča tam je doma.

Z. J.:

PRAGA.

Prišla sem v Prago začetkom zime. Umazano žolta megla je pokrivala mesto, ulice so bile puste in dolgočasne. Bila sem razočarana.

To ni bila ona zlata Praga, ki sem jo bila pričakovala videti, ona Praga s stoterimi stolpi, kraljevska Praga, srce in ponos češkega naroda, najlepše mesto srednje Evrope.

In kakor meni godilo se je premnogim drugim, ki so prišli v Prago ob megli ali v deževju. Prago se mora videti v solncu, ko se vsi stolpi zablešče, vse te neštevilne pitoreskne strehe zardeče. Sploh se Praga ne spozna in ne oceni niti v enem dnevu, niti v enem tednu. Po zimi v prvem snegu, ko so vsi slikoviti zimzi na črnih stolpih in palačah obrobljeni z belim baržunom prvega rahlega snega, ko se po široki, zamrznjeni Vltavi sprehaja in drsa stotero ljudij in se Hradčani tako čarobno ostro slikajo na bledem ozadju zimskega neba, da je videti vsak okrasek na mogočni gotski katedrali sv. Vida, — misli si človek: Praga ne more biti lepša, kakor je danes. Ali pride spomlad in vsi aristokratski vrtovi na Mali strani pod kraljevim gradom se razcveto, razcvete se vrt kneza Lobkovica, krasni, ogromni samostanski vrt premonstrantov Strahovskih, razcvete se ves hrib Petřin nad Vltavo in veter je nasičen svežih in omamljivih pomladanskih vonjav. Med starimi palačami, ob ozkih ulicah, koder so rožljali srednjeveški vitezi v težkih svojih oklopih, to in onostran staroslavnega Karlovega mosta, preko kterega so se podile nekdam sijajne kavalkade čeških plemičev, kjer so se bili nekdam češki študentje s Švedi, povsod se budi novo življenje, vse klije in cvete in stari spomini se umikajo vrveči in glasni sedanjosti.

Menda ga ni mesta, ki bi imelo tako krasno in karakteristično panoramo, kakor Praga. Od koder jo gledaš, skoro od povsod jo vidiš celo pred seboj v vsi njeni mogočni in veličastni lepoti. Kakor krasna krona se dvigajo nad njo Hradčani s kraljevskim gradom. Grad je bil v začetku najbrž lesen in so ga pozneje mnogokrat prestavljali. Otokar II. ga je utrdil a Karol IV. ga je po požaru l. 1303 popolnoma prezidal; za kraljevanja Marije Terezije je dobil grad svojo sedanjo podobo. Ima tri nadstropja in 704 prostorov, Dvorane so prekrasne, okičene z dragocenimi podobami in kipi. Tako imenovana španjolska dvorana, 3 nadstropja visoka, meri 48 m v daljini in 24 m v širini. V II. nadstropju k mestu obrnjenega krila je znana češka pisarna od koder so l. 1618 češki plemiči vrgli Slavato in Martinica iz oken. Katedrala sv. Vida je ponosna, bogata gotiška stavba. Temeljni kamen je položil še Karol IV. ali še do danes ta prelepa in veličastna katedrala ni dovršena in še le čez osem ali deset let

menijo stavbo dovršiti. V številnih stranskih kapelah je mnogo grobov slavnih čeških rodov, kraljevi mausolej in brezštevilo dragocenih umetnin. Nad kapelo sv. Václava so spravljene krona in žezlo češkega kraljestva.

Nemogoče je na tem mestu opisovati podrobnosti Prage. Toliko je tu nakopičeno krasnih, zgodovinsko zanimivih stavb, da človek res ne ve, kje bi začel, kaj izbral. V Pragi je 55 kat. cerkev, 4 protestantske, 1 pravoslavna, 30 javnih in privatnih kapel, 22 samostanov in 22 sinagog in molitvenic. Koliko je samo v cerkvah in samostanih nakopičenih dragocenih slik in drugih umetnin! Svetoznana je biblioteka strahovskega samostana, ki obsega preko 72.000 zvezkov in 12.000 rokopisov; enako slaven in znan prebogati samostanski zaklad kapucinov z mnogoštevilnimi dragocenimi kelih, križi, mitri i. t. d., med katerimi je velika in prekrasna monštranca z 6222 diamanti. Tinska cerkev, zidana od Karla IV. je sama na sebi ena najkrasnejših stavb Prage. Na staromestnem trgu, kjer stoji ta cerkev, ima vsak kamen svojo zgodovino. Zapadni del trga tvori staromestni magistrat, ki je bil začel v l. 1338. V njegovih ječah so zdihovali premnogi slavni možje češke zgodovine in premnoga slavna glava se je zvalila tu pred magistratom krvava v prah.

Na prekrasnem križovniškem trgu stoji Klementinum, ki so ga sezidali Jezuitje tekom 150 let (l. 1556 začeni.) Razprostira se na plohi od skoro 2 ha in ima 6 dvorišč. Od l. 1773 pripada državi. Tu so dvorane češke filozofske fakultete, proslula zvezdarna z l. 1751 s starimi dragocenimi stroji in univerzitetna biblioteka založena l. 1560, ki šteje 230.000 zvezkov in preko 30.000 slik, fotografij, map i. t. d.

Na ogeljnem trgu je Karolinum, prvotni sedež univerzitet, zdaj češke in nemške pravniške fakultete. Ta praška univerza je bila založena l. 1348 od Karla IV. kakor prva visoka šola srednje Evrope. Imela je v začetku veliko število študentov, do 10.000. Zdaj je v Pragi na češki univerzi, založeni l. 1882, okoli 3400 poslušalcev, na nemški okoli 1800.

Zanimiv je praški Ghetto, kjer so imeli židje že l. 1124 svojo sinagogo. Ta del je bil s sedmimi vrati oddeljen od ostalega mesta in židje do 1849 sploh niso smeli v Pragi drugje stanovati, kakor v tem delu. V ozkih, temnih ulicah so vladale jako nezdrave razmere in mesto Praga meni ta del povsem prestaviti. Nekatere ulice so že popolnoma podrte, v drugih pa človek še vedno lahko občuduje to zanimivo, četudi precej upazano romantiko srednjega veka. Tu je ena najstarejših sinagog v Evropi, zidana za vlade Otokarja II. Črna je, temna, stoletna nesnaga ji pokriva stene. Še le nedavno so se vsled uradnega ukaza zbrisali raz sten krvavi sledovi iz l. 1589, ko je bilo ubito tu mnogo židov. Tu se hrani tudi zastava, ki jo je daroval Ferdinand III. židom v zahvalo za pomoč proti Švedom l. 1648. Evropska znamenitost je židovsko pokopališče iz 14. stoletja (od l. 1780. ni več rabljeno).

HRADČANI: IN
KARLOV MOST

NARODNO GLEDIŠČE

POGLED IZ VLTAVE

PRAŽSKÉ BENĚTKY

KATEDRALA SV. VÍTA

MAGISTRÁT

PRAGA

STAROMĚSTSKÉ NÁMĚSTÍ

PALÁC WALENŠTEJN

Tu so pokopavali židje svoje ljudi na ta način, da so navozili zemlje, ko je bila ena lega polna in jo nasuli preko grobov, da se je zopet lahko na istem mestu pokopavalo. Danes je pokopališče polno starih nagrobnih kamenov, ki stoje tesno eden poleg drugega.

Mala strana je bivališče plemstva. Stare palače s krasnimi pročelji se redajo tu v tihih, gosposkih ulicah ena poleg druge. Najzanimivejša in najrazkošnejša je pač palača Wallensteinova, ki stoji na mestu 20 hiš in vrtov in je okrašena od prvih laških, nizozemskih in nemških umetnikov (stav. l. 1621—30). Vojvoda Friedlanski je razvil tu naravnost kraljevsko razkošnost. Iz njegove dobe je ostalo tu brez premembe: velika dvorana z freskami, kapela s slikami Renija in Dürrerja, astrološka soba in prekrasna proti vrtu odprta dvorana — sala terrina — morda največja in najlepša v Evropi.

Višeograd, slikovito razložen na strmi skali tik Vltave, je bil še pred Prago sedišče čeških gosposdarjev. Za časa Karla IV. je stalo tu gori 12 cerkva ali l. 1420 je bil od Pražanov sesut v razvaline. V 18. stoletju so ga spremenili v utrdbo. Najvažnejše je danes na Višegradu pokopališče. Tu počivajo najslavnejši sinovi in hčere češkega naroda. L. 1890 je založil P. M. Fischer krasni grobnik t. imenovani Slavín za slavne in zaslužne Čeche.

Modernejših znamenitih stavb ima Praga pač preveliko, da bi jih mogla tu vsaj nekatere navesti. Vaclavski trg (682 m dolg in 60 m širok) je zastavljen v zgorejšnem delu skoro po celi širini z muzejem kraljestva češkega, največičastnejšo praško stavbo 19. stoletja.

Krasno je Narodno gledišče na Vltavskem obrežju, zidano 1868—1881 in ko je še istega leta pogorelo, do l. 1883 predstavljeno. Gledišče je okrašeno s slikami in kipi od prvih čeških slikarjev in umetnikov. Ima preko 3000 električnih žarnic in prostora za 2000 ljudij. Stalo je 6,400.000 kron, ki jih je večina češki narod sam nabral.

Praga ima s predmestji okrog 480.000 duš, od katerih je okroglo 29—30 tisoč Nemcev, ostali so Čehi. Osobito predmestja se rapidno širijo. Praga ima dve univerze, dve tehniki, 13 čeških in 9 nemških srednjih šol, 2 ženski gimnaziji, 3 češke in 2 nemški učiteljski pripravnišči, 1 češko in 1 nemško višjo dekleško šolo, 52 občnih in meščanskih čeških šol, 6 obč. in meščanskih nemških šol, 2 trgovski akademiji, celo vrsto privatnih trgovskih šol, višjo obrtno šolo, umetniško šolo, slikarsko akademijo, konservatorij glasbe i. t. d. Dalje je tu akademija znanosti in umetnosti, 1 češko in 2 nemška gledišča, 3 češke in 1 nemška arena, 250 časopisov (preko 200 čeških), 17 javnih in privatnih bolnišnic, preko 300 tovarov, 30 pivovarov, preko 1000 raznih društev i. t. d.

JAR. VRCHLICKÝ:

ANGELJI BOŽJI.

Angelji božji v oblakih plujo
Sanje tko spečim nad trudno glavo.

Vidim njih krila, šepet slišim njih
k meni ne pridite prosim jih.

Dalje vi cesto to spejte po nebi
vem za srce, ki je v večji potrebi.

Vero v ljubezen in nade zgubilo je
z njimi pa vse kar življenje zlatilo je.

Blodnjam se praznim je vdala docela
duša nedolžna nje angeljsko bela.

Lahko po nežnem obrazu spoznate jo,
spet ji vrnite uteho in nadejo.

V rosnem očesu, v njem zvezd žar ugaša,
lahko spoznate, da sestra je vaša.

Angelji božji — ah mene pustite,
duša se trese mi — k njej pohitite!

Poslovenil Narjan Pretko.

ZOFKA KVEDER:

ČRTICA.

Potovala sem letos po gorah. Krasen dan je bil, ko smo sedeli opoldne pod vrhom visoke gore, odkoder se je videlo daleč okrog po deželi, po zelenih dolinah in čez gozdnate črne hribe v daljavo do belih, veličastnih snežnikov. Sedeli smo tako na planini, okrog nas se je pasla čreda. Pristopil je pastir in začel se je pogovor. Odgovarjal je prijazno ali redkobesedno. Mene je mikal njegov rujavi, od solnca ožgani obraz in črne, živahne, inteligentne oči. Prosila sem ga naj mi kaj pripoveduje.

— Kaj? —

— Karkoli! Gotovo ste mnogo slišali, mnogo doživeli, pripovedujte mi o pravljicah in povestih, ki ste slišali o njih, o dogodkih svojega življenja, kar hočete. —

Zasmejal se je. Njegove oči so se obrnile od mene, pogled je pohitel preko dolin tja nekam v sivo daljo. Zamislil se je in odgovoril mi je trpko:

— Nič ne vem. Nikoli nisem slišal družega, kakor: delaj, delaj! In nikoli družega doživel, samo: delo, delo! —

To mi je povedal in družega nič . . .

Aforizmi.

*
 Skoro vsi brezobzirni ljudje dosežejo visoko starost.

*
 Nihče ni tako srečen, kakor izgleda, in nihče ne tako nesrečen, kakor je v resnici: ne precenjujemo zato tujo srečo in ne merimo tuje nesreče samo po vidljivih solzah.

*
 Najpametnejši mož je na svoje lepe brke bolj ponosen, kakor najbolj lišpava žena na svojo gladko kožo.

*
 Pri nekterih ljudeh se vidi, da radi živijo, samo na tem, da neradi umirajo.

*
 Na trnje stopi samo, če imaš čevlje na nogah.

*
 Veseliti se na kaj je tudi veselje.

*
 Civilizirani divjak je najhujši vseh divjakov.

*
 Trma je energija neumnosti.

*
 V temi se tudi gnjili panj sveti.

*
 Sto slabo porabljenih priložnostij nam je manj žal, kakor ene neporabljene.

*
 Slabost volje je ena najmanj neprijetnih lastnosti, ali ena najnevarnejših.

*
 Potrpežljivost je večkrat najljubša hčerka lenobe.

Nabrala Ana D.

J. TURGENJEV:

ZADOVOLJNI ČLOVEK.

Po ulici glavnega mesta hiti s poskočnimi koraki mlad človek. — Njegove kretnje so vesele, elastične; oči žarijo, usta se smehljajo, lep obraz se ljubeznjivo smehlja . . . Je poosebljena zadovoljnost in radost.

Kaj se mu je pripetilo? Je morda podedoval? Je bil povišan v službi? Hiti na ljubimski sestanek? Ali je morda le — dobro zajutrkoval — in je čut zdravja, moči zaigral v vseh njegovih udih? Ali pa so mu morda položili okrog vratu krasni tvoj osemoglasti križ, o Stanislav, kralj poljski?

Ne. Izmislil si je opravljivo laž o svojem znanцу, skrbno jo je razširil in ravnokar slišal isto opravljivo laž iz ust drugega svojega znanca — in ji verjel sam.

O, kako zadovoljen, kako dober je v tem trenutku ta mili, mnogoobetajoči mladenič!

Dr. K.:

ALKOHOLIZEM.

Pijanstvo je prava kuga človeštva. Osobito je razširjeno med nižjimi vrstami, delavci in kmetovalci. Revez pozablja svoje skrbi in težave v pijači; nekteri pijejo iz žalosti in obupa. Ali nasledki so škodljivi in strašni. Alkoholizem niči človeka na duši in na telesu. Neizmernost v pijači povzroča neštivilno bolezni. Želodčne bolezni, bolezni na srcu, jetrah in ledvicah osobito mnogokrat izvirajo od alkoholizma. Pa tudi duševne moči pijančevanje gonobi in uničuje. Volja je slabša, odločnost manjša, spomin peša in mnogokrat se celi značaj človeka spremeni na slabše. In ne samo, da človek zgubi silo zoperstavljanja se strastem, jezi i. t. d., s časoma se pokažejo nasledki alkoholizma v halucinacijah, delirijih in prehajajo premnogokrat v popolno norost.

In ne samo, da je pijanec sam duševno in telesno uničen, da trpi njegova družina uboštvo in pomanjkanje, ker mož in oče vse popije, ampak tudi fizično so otroci pijanca že od rojstva zaznamenovani. Razume se samo po sebi, da je še mnogo gorje, če je tudi mati udana pijači. Otroci so slabotni, kmalu umirajo, so omejenega razuma, božjastni in žal, premnogokrat tudi popolnoma bebasti.

Pri nas se je zadnji čas osobito po Gorenjskem začela širiti ta kuga in nasledki se že pokazujejo. Iz onih medlih, bolehnih otrok, ki jih vidite v tolikem številu po naših vaseh, ne bodo nikoli korenjaki, zdravi in močni ljudje, ki so sebi in drugim v veselje.

Osobito žganje je pravi strup za vsacega. Včasih kozarec dobrega vina v veselje, to še gre. Človek ga ne pije vsak dan in če je razumen, se tudi z vinom ne bo nalival tako dolgo, dokler sploh kaj v njega gre. Grdo je in sramota, če človek pozabi na svojo čast in dostojnost in se opije, da ne ve kaj dela. Ali tudi drugače lahko alkohol škoduje, če se ga vživa vsak dan. Človek ne mora biti ravno pijanec in vendar bo nasledke alkohola po letih bridko občutil. Otrokom naj bi se še posebno nikoli ne dajala nobena pijača, tudi vino ne. Otroci in šolarji naj se ne jemljejo s seboj v gostilne in na izletih naj pijejo vodo, limonado ali pa mleko. Mleko je zdravo in hranljivo, to je za otroke, ne pa vino in pivo, ki otroke samo razburjata. V nekterih družinah je navada, da pri obedu tudi otroci dobivajo vino. To je slaba razvada, otroci so od vina nervozni, kri jim sili v glavo in tudi na njihov telesni razvitek vino le slabo upliva.

Kaj pa naj reče pravi človekoljub še le tedaj, če vidi, kako se po kmetih otroci silijo — z žganjem! Nič ni redkega, da matere same dajejo celo dojenčem žganje in se še celo smejejo, če se ubogi črviči kremžijo nad hudo pijačo. Niti ne slutijo, da vlivajo deci strup v kri.

Pri nas je navada, da se daje bolnikom vina, da bi prišli „bolj k moči“. Za vino ni škoda 10 ali 12 krajcarjev pač pa boli dobro gospodinjno srce, če mora dati 10 kr. za en liter mleka možu ali sinu in vendar ima to neprimerno več hranilnih snovi, kakor $\frac{1}{4}$ l vina, ki stoji ravno toliko. Vino naj se daje bolnikom, slabotnim ljudem, bledičnim dekletam in otrokom samo takrat, če to zdravnik naravnost zapove.

Enako si delavci domišljajo, da jim je dopoldne in popoldne en frakelj šnopsa neobhodno potreben, da bi bili močni in da bi jim šlo delo laglje izpod rok. Žganje pa jim ne daje moči, ampak jih samo razburja. Če se komu roke tresejo, če ne pije zjutraj par štamperlov likerja ali pa janežovca — vseeno — to je znamenje da je njegov organizem od alkohola že zastrupljen in zadnji čas je, da se odvadi škodljive razvade. Značilno je za tiste, ki verujejo v okrepčevalno moč par požirkov slivovke pri delu, potovanju ali lovu, tudi to:

Dandanes se šport čedalje bolj razvija. Plazenje po gorah, plavanje, tekanje, telovadba, vožnja na biciklu, sploh vse vrste gibanja, osobito v prirodi, so za človeško telo od prevelike koristi. In da bi se to hvalevredno teženje po zdravem gibanju razširjalo in podpiralo, prirejajo se razne utrke in tekmovanja. Za taka tekmovanja se tisti, ki se jih kanijo udeležiti, že tedne in mesece naprej pripravljajo. Zanimivo je, da se v novejšem času pri vseh takih priredbah udeleženci že tedne prej zdržujejo vseh alkoholičnih pijač. In dokazano je, da so tisti, ki sploh ne pijejo alkoholičnih pijač skoro brez izjeme v enakih slučajih vztrajnejši in sploh trdnejši in močnejši, kakor drugi.

V krajih, kjer je osobito žganjepitje razširjeno so hudodelstva mnogo bolj številna in sprijenost otrok je grozna. Leta 1884 je bilo v osmih prisilnih poboljševalnah v Švici 45 odstotkov dečkov in 50 odstotkov deklet, ki so jim bili stariši pijanci! V družinah, kjer se je ugnedil alkoholizem je vsaka vzgoja nemogoča in družinsko življenje propada. Poboji in pretepi so v takih krajih na dnevnem redu, ljudje so surovi, podivjani in kulturi in naobrazbi nepristopni.

Po poročilih liverpolskega društva treznosti umira na Angležkem vsako leto primeroma okrog 50 tisoč ljudi, na Francozkem 15 tisoč, v Nemčiji 40 tisoč in v Rusiji celo 100 tisoč na nasledkih alkoholizma.

To so strašne številke, ki so še strašnejše, če človek pomisli tudi na moralno škodo, ki ga povzročuje alkoholizem vsakemu narodu.

Tudi pri nas se širi to zlo a naš narod je majhen. Ostati mora telesno in duševno čil, ako se hočemo vzdržati. In dolžnost nas vseh je, da delamo za to vsak po svoji moči.

Smešnice.

Profesor: „Ali je gospod doma?“

Hišna: „Ni doma. Ze teden je, kar so ga pokopali.“

Profesor: „Nu, pa pridem, ko se vrne.“

* * *

Nekdo vpraša v veseli družbi advokata: „Ali se sme mož'poročiti s taščo žene svojega brata?“

Advokat: „Sme, če mu ni prestara.“ —

Vprašalec: „Oho, kako se more človek oženiti s svojo lastno materjo?“

* * *

Deček: „Ti, tetka, jutri pridem s sestro k tebi voščit za god, ali prosim te, daj se zjutraj umij!“

Teta: „Kako to misliš, ljubo dete?“

Deček: „Nu, papa je dejal, če nebi bila tako umazana bi dobili od tebe bonbonov in srebrn goldinar.“

* * *

Iz dnevnika čevljarskega učenca:

Bolje je živeti v bogastvu in častih, kakor pa umreti v uboštvu in sramoti.

Neumnost in zabitost same še ne delajo sreče, človek mora biti k temu tudi bogat.

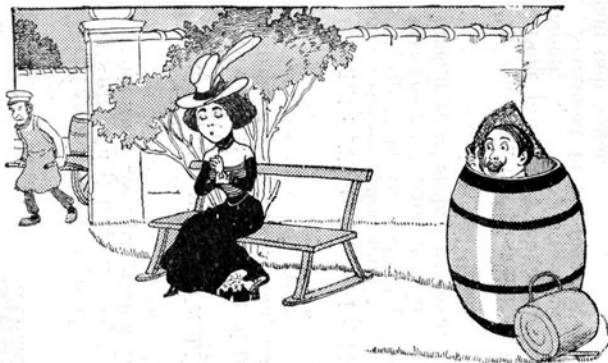
Zivljenje je podobno krčmi, kjer večino ljudij prej ven pomečejo, predno so dobili kaj poštenega za jesti in piti.

Ljubimska tragedija v štirih podobah.

1.

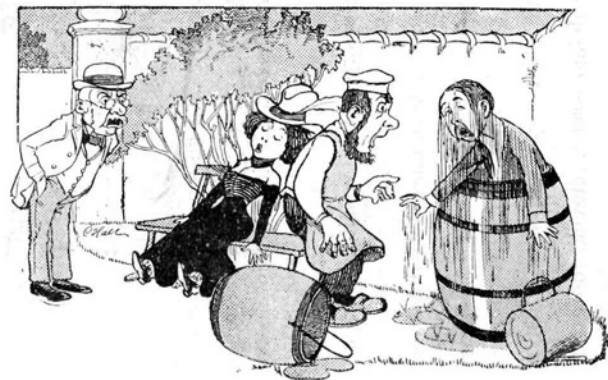
2.

3.

4.

Razpisujemo danes

tretji natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti:

Rešitve naj se dopošljejo najkasneje do 20. junija.

Naslov: „Domači Prijatelj“, v Pragi VIII.

Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrove žitne kave in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, mora biti ali najmanj 5 ugank rešeno.

— Cene 50: —

- I. Slika: K. Neumann (češki slikar): **Pogled na češko pogorje (Javor)**, umetniški original.
- II. A. Aškerc: „**Zlatorog**“ (krasno vezana).
- III. Slika: **Pogled na Vintgar in Bled.**
- IV. **Ruska Antologija** (krasno vezana).
- V. in VI. **po 3 skudelice s podstavki za kavo.**

Izžrebani bodo objavljeni v prihodnji številki.

Dobitki drugega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilcem:

- I. Mizica za kadilno opravilo: *Radovan Strnad*, c. kr. davč. pristav v Kranju.
- II. B. Vošnjak: „Zapiski mladega popotnika“: *Josip Kremešek*, posestnik v Lazih.
- III. Slika: Pogled na Ljubljano: *Ernesta Jelušič*, soproga obč. glavarja, Kastav.
- IV. H. Sienkiewicz: „Quo vadis?“ (krasno vezana): *Marica Jekovec*, Ljubljana.
- V. in VI. 3 skudelice s podstavki za kavo: *Ante Beg*, časnikar, Ljubljana; *Tereza Golmajer*, Buzet.

Šarada.

Šarada je uganka v verzih. Iz posameznih v nji popisanih delih se sklada celota, vendar morajo imeti tudi posamezni deli svoj smisel, n. pr. ledvica: led — vica i. t. d. Popis, kako se rešuje rebus, priobčimo drugič.

46. Uganka.

J. L.

V deželi kranjski celi sem doma,
po svetu jaz okoli jo slavim:
pred saboj vsak me z vinom rad

ima,

prijatelje pa rada pogostim.
Smrt morala je priti pred menoj,
da jaz sem v hiši se roditi mogla:
obliko dal je čudno mojster moj:
podolgasta sem, vendar le okrogla,
in štiri konce imam in dva dela;
meso združuje mi lesena kost:
življenje moje skoraj se konča,
drugače tat in miš po meni slast

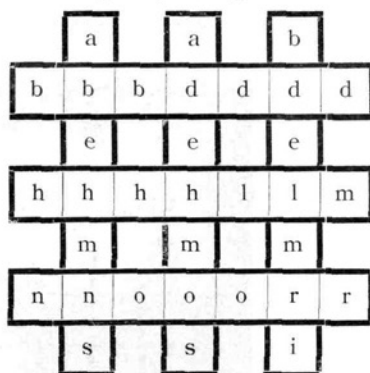
ima,

a včasih me odnese šele pozen
gost,

ko suha sem postala, otemnela...
Različna pota sodi mi usoda,
prikazen vendar sem povsod vesela:
pozdravlja me ob mizi še gospoda;
in mnoga pesem se je meni pela...
Radost dam delavcu po trudu dela,
priljubljena, pozdravljena povsod...
Kdor ljubi me, ima rudeče lice,
le siti iščejo zabave si drugod...
Premnogo sester šteje pač moj rod,
nobena pa ne prekosi Kranjice:
pod moje se zakrivajo ime,
kdor me pozna, prevaro koj izve...
Veselje že užival si z menoj.
Moj duh ti motil večkrat je oči,
morda še zdaj iz dalje ti diši,
pa me spoznaj, če si prijatelj moj.

47. Uganka.

Josip Kregar.

Navpično in počez naj se čitajo sledeče besede: 1. vstanovitelj vere, 2. mesto v starem veku, pa še danes znano, 3. krvoločni kralj.

48. Šarada.

Zmago Lavrič.

Prve tri mizar ima,
sledeče tri vsak pozna:
še eno, sem juga sad
a celo me piješ rad.
Zadnje štiri tolažba
ljubečim so prijazna.

49. Konjiček.

M. S.

ka	diš	u	ge	ta
re	dob	ko	ho	ne
de	kor		diš	dru
ra	so	be	sreč	ta
se	laš	po	di	so

50. Logograf.

Zlata S.

Z „g“ mnoge učitelja dobra lastnost,
 z „j“ po vseh krajih znana je moja hitrost,
 s „p“ v kmečki hiši majhna je moja visokost.

51. Šaljivi rebus.

Oton Klobučar.

K K K K K

52. Oreh.

Mijo Smolé.

Sluga je imel kupiti za 100 goldinarjev 100 košov zverjadi. Zajce po 50 kr., srne po 5 gl. in jelene po 7 gl. Koliko je kupil zajcev, srn in jelenov?

53. Konjiček.

M. S.

	k			po	
	tov			r	
o	kdor	O	ko	sak	re
sve	moč	V	dek	v	di
v		i	sre		ti
t	či	po	da	nu	ne

54. Sprehod kralja.

Milena.

		a	t	e	i		
		z	i	l	a	j	p
*	ž	e	l	r	a	j	*
o	z	e			i	b	i
n	g	a	*		k	o	z
*	ž	r	d	o	r	o	*
	i	P.	s	i	l	n	
		p.	v	s	e		

55. Uganka.

J. L.

Mož, gaj, leva,
 Neža, kap, nora.

Zamenjajte črke in dobite iz teh besedi izrek, ki velja za vsako hišo, da vlada v njej mir.

56. Šarada.

J. E. Rubin.

Povsod doma v treh črkah sem žival;
 na polju škodo, v hiši le ropot napravljam ti, da kruha bi mi dal...
 Sovražnikov imam zato dovolj povsod:
 preganja me na polju oratar
 in v hiši mi nastavljaš zvito past;
 v korist pač nisem, vedno skoraj v kvar,
 le enemu grem vedno dobro v slast.

Beseda druga, to prelep je kraj,
 in mnogi tja v veselje poleti;
 kdor hodi tja z veseljem se obdaj;
 nesreča tam pogosto se zgodi,
 da ta, ki zjutraj je še bogat bil,
 zvečer doma odhaja prazen, strt,
 šampanjca pije ta, ki je dobil;
 ta najde tam veselje, drugi smrt...

Pa združimo besedi zdaj obe,
 beseda nova tako reč pové,
 kar vjame prvo, kar je druga tem,
 ki sreči goljufivi in ljudem
 verjamejo; zatorej naj ne hodi
 mi v drugo ta, ne išče naj naslade,
 ki neče da morda jednak v usodi
 bi prvi bil, kadar mi v tretjo pade.

57. **Uganka.**

J. L.

Soča, jez, tla,
denar, pas, rebro.V teh besedah je zapopaden
poučen slovenski pregovor, ako
se črke zamenjajo.58. **Tajinstvena vizitnica.**

Tone Zakrajšek.

Neli Most

švelja

Českudov59. **Logograf.**

Jelvica S.

„S“ mrzle vode podi
„l“ polja cvetna mori;
„k“ po obedu diši
„j“ kraj, kjer tretje zori.60. **Dopolnite!**

Anica Petrncl.

				i
			i	
		i		
	i			
i				

61. **Palindrom.**

Zlata S.

Če čitaš me naprej
veselje sem gospode,
obrne me — a glej!
to kmetu v staji rjove.62. **Sprehod kralja.**

Zmago Lavrič.

n	o	d	a	m	o	s	o	a	n
n	e	j	i	l	a	n	e	a	g
a	l	i	v	g	v	e	g	l	a
o	ž	s	e	s	a	o	j	a	b

63. **Križ.**

Ivan Klobučar.

		e		
	c	e	c	
d	j	e	j	l
	m	e	o	
		e		

64. **Logograf.**

Zmago Lavrič.

Z „n“ sem gozda tihega žival,
v „a“ je Jezus svetu čudež dal;
z „i“ soseda svojega rival.65. **Računska naloga.**

Tone Zakrajšek.

Kako se odšteje od 45 — 45,
da ostane 45?66. **Šarada.**

Milan Benčina.

Prvo radost daje pa tudi bolezen,
kadar použivaš je, bodi oprezen;
drugo visoko na skali strmi stoji,
a prvo in drugo skupaj tretje rodi.67. **Kvadrat.**

Tinče Držaj.

a	a	a	a	?
a	a	a	a	ime
d	j	j	r	samo ž njo se kaj doseže
s	v	v	v	poljski pridelek

68. **Uganka.**

Srečko S.

Ima jezik pa ne govori in vendar
vsak razume, kaj pove. Kaj je?

Rešitve ugank v 2. številu.

25.* 26. Dokler slovenski rod ima po zemlji hod, bode slovelo slovensko dekle! 27. Pepelnica. 28.* 29. (po pomoti tiskano kakor „palindrom“; prav. „logograf“): moka, Loka. 30.* 31. Kdor se vrabcev boji, naj ne seje prosa. 32. Agata, Bavar, slava, Naval, Azija. 33. Jagoda, Zagreb, srečen, Kregar, krojač, Ilirci, močnik, perilo, mačeha: Gregorčič. 34. Praga, Dunaj, Celje, Zader. 35. Danes meni, jutri tebi. 36. Slon, rima, tele, roka: Stritar. 37. Trst, prst, krst. 38. Laž ima kratke noge. 39. Vsak je svoje sreče kovač. 40. Zeus, Suez. 41. Gospod Vydra tu v zlati Pragi izvrstno žitno kavo praži; je dobra, zdrava in po ceni, to vsak, kdor jo poskusi meni. 43. Primorsko, rak, Aleš, gosle, Armič. 44.* 45. Goba, šoba.

25. Kraljevi sprehod.

Oton Zupančič: Raznim poetom.

Vi drugi imate ljubice,
vi drugi imate denár,
a jaz — jaz imam po strani
klobuk,
pa kaj mi vse drugo mar!

Ta cigan je bil velik humorist,
kot malo je takih pri nas —
skozi luknjico prst je potaknil ven
in se strestnil: „Fu — zunaj je
mraz!“ ...

Čepel je cigan božični čas
ves gol, le z mrežo pokrit —
mimo njega hodili so ljudje,
in vsak je bil v kožuh zavit.

Po strani klobuk, pokonci glavó,
krepkó udarjaj ob tlak —
tak bodi poet — a rože bolné
naj vrag si zatakne za trak!

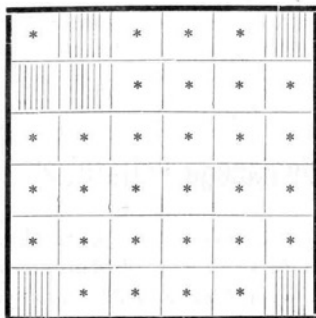
30. Konjiček.

Marica II.: Bogatin.

Resede vonj in lipet cvet
in kito rožmarina,
dekleta lepega pogled
in sode polne vina.

Od Ahasvera tisoč let
od Vesne moč mladosti
neskončen maj in večer cvet ...
Srce! imaš zadosti?

28. Oreh.

44. Računska uganka:

16	10	5	3
7	1	14	12
9	15	4	6
2	8	11	13

Listnica uredništva.

Rokopisi in pisma tikajoča se uredništva naj se adresujejo: Zofka Jelovšek, pisateljica v Pragi VII., Kamenická ul. šte. 656, Češko. Rešitve ugank, naročila i. t. d. pa na naslov: Vydrova tovarna žitne kave, Praga VIII., Češko.

Nekterim sotrudnikom: Pišite, prosim, samo na eni strani! Frankujte pisma dovoljno! **Gospod Irma St.:** Hvala, porabim!

Uredništvo opozarja na razpis

nagrade

za tri najboljše humoreske ali šaljive črtice in sicer:

1. cena 5 dukatov v zlatu,
2. cena 3 dukati v zlatu,
3. cena 2 dukata v zlatu.

Pogoji so sledeči:

1. Humoreska naj bo pisana poljudno, naj bo originalna in *kratka* (do 250 vrst našega lista) in naj ima tudi literarno vrednost.
2. Pisatelji naj se na svojem rokopisu ne podpišejo in naj priložijo svoja imena v zaprtem zavitku, na katerem bodi označen naslov dotične humoreske.
3. Spisi naj se dpošljejo najkasneje do 15. junija t. l. na naslov: „Domači Prijatelj“, Praga VII., 656.

Humoreske, katerim ne bo prisojena nobena cena, ali ki bi jih našlo uredništvo sposobne za tisk, se bodo pisateljem takoj honorirale.

Uredništvo „Domačega Prijatelja“.

VSEBINA: Golar: *Iz bosanskega perivoja*; Borisov: *Ugasnil je nemirni dan . . .*; Ivan Lah: *Spomin*; Vida: *Tisoč in ena*; I. Turgenjev: *Vrabc*; Vekoslav Špindler: *Edini on . . .*; Josip Knaflič: *Koča za močvirjem*; Vekoslav Špindler: *Za gorami*; Z. J.: *Praga*; Jar. Vrchlický: *Angelji božji*; Zofka Kveder: *Črtica*; Ana D.: *Aforizmi*; I. Turgenjev: *Zadovoljni človek*; Dr. K.: *Alkoholizem*; *Smešnice*; *Uganke*; *Listnica uredništva*.